

En kort information om bisysslor

Vad är bisyssla?

En bisyssla är i princip allt som en statsanställd tillfälligt eller permanent ägnar sig åt vid sidan av sin anställning och som inte kan hänföras till privatlivet. Det kan innebära att man arbetar extra i en anställning, utövar uppdrag eller bedriver egen verksamhet vid sidan av sitt ordinarie arbete. Det är utan betydelse om bisysslan ger ekonomisk ersättning eller inte. Även extra arbete för huvudarbetsgivaren eller annan myndighet kan vara bisyssla.

Vad är inte bisyssla?

Aktiviteter av olika slag som typiskt hör till privatlivet, t ex att utöva en hobby eller att sköta sin och familjens egendom och privata angelägenheter, räknas inte som bisysslor. För universitetslärare räknas inte heller olika arvoderade akademiska aktiviteter och uppdrag såsom opponent- och sakkunniguppdrag, ledamotskap i betygsnämnd samt mindre omfattande uppdrag för t ex forskningsråd och vetenskapliga tidskrifter som bisysslor eftersom det här rör sig om arbete inom ramen för anställningen.

Varför regleras bisysslor?

De främsta anledningarna till en reglering av statsanställdas rätt att ha en bisyssla vid sidan av sin anställning är:

Allmänhetens intresse av saklighet och opartiskhet i utövandet av offentlig verksamhet så att förtroendet för myndigheten och dess anställda upprätthålls. Även reglerna om jäv syftar till att garantera objektivitet och saklighet inom offentlig verksamhet.

Arbetsgivarens direkta intresse av att den anställda gör en fullgod arbetsinsats och i tillräcklig utsträckning ägnar kraft åt det arbete hon/han får för samt att arbetsgivaren inte ska behöva möta konkurrens från sina egna anställda. Även staten i sig och ytterst allmänheten har intresse av att offentligt anställda inte har bisysslor som har en negativ påverkan på det ordinarie arbetet eller myndighetens verksamhet.

Tillåtna bisysslor

Som huvudregel gäller att bisysslor är tillåtna. Många bisysslor, t ex politiska och fackliga uppdrag, uppdrag inom vetenskapliga sammanslutningar och förtroendeuppdrag i ideella föreningar, är normalt tillåtna för alla. Även andra typer av bisysslor är normalt tillåtna om inte några av de omständigheter som beskrivs nedan råder. En statsanställd har eget ansvar för att inte utöva en otillåten bisyssla.

Otillåtna bisysslor

Under vissa omständigheter blir en bisyssla otillåten. Otillåtna bisysslor delas in i tre kategorier:

Förtroendeskadliga bisysslor: Förbudet mot sådan bisyssla tar sikte på förhållandet mellan myndigheten och allmänheten och regleras i lag; en anställd får inte inneha någon anställning eller något uppdrag eller i övrigt utöva någon verksamhet som riskerar att rubba allmänhetens förtroende för hennes/hans eller någon annan anställds opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende. Betydelsen av förbudet är först och främst att en anställd i princip inte får åta sig en

bisysla som medför risk för att jäv kan uppkomma mot arbetstagaren i huvudanställningen. Risken för förtroendeskada ökar om bisyslan är omfattande, uppgifterna är kvalificerade, berör myndighetens arbetsområde, ger stor ekonomisk ersättning och om arbetsuppgifterna i huvudanställningen kräver särskilt orubbat förtroende, t ex maktutövande-, förvaltande-, upphandlings- eller tillsynsuppgifter.

Arbetshindrande bisysslor: Förbudet mot sådan bisysla gäller i förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren och regleras i kollektivavtal; förbudet skall motverka att en anställd på grund av bisysla missköter sitt arbete. Det är arbetsledningens ansvar att se till att de anställda fullt ut ägnar sig åt sitt arbete på arbetstid och att bisysslor sköts på fritiden. Arbetsgivaren har rätt att stoppa arbetshindrande bisysslor. Omfattande arbetshindrande bisysslor, som inte beivras, kan medföra risk för förtroendeskada.

Konkurrensbisysslor: Även detta bisysseförbud gäller i förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren och regleras i kollektivavtal; förbudet gäller endast vid myndigheter som bedriver affärs- eller uppdragsverksamhet och skall motverka att arbetsgivaren möter konkurrens från sin anställda. Universitetet bedriver inte någon affärs- men väl viss uppdragsverksamhet. En anställd vid universitetet får inte ha uppdrag eller själv driva verksamhet inom områden för universitetets uppdragsverksamhet. Konkurrensbisysslor kan även medföra risk för förtroendeskada. Förbudet gäller inte om arbetsgivaren medger bisyslan.

Utökade rättigheter för universitetslärare

I förhållande till andra statligt anställda har universitetslärare (professorer, universitetslektorer, universitetsadjunkter, forskarassistenter, gästlärare och timlärare) en utökad och lagstadgad rätt att utöva ämnesanknutna s. k. FoU-bisysslor genom att de vid sidan av anställningen som lärare får ha anställning, uppdrag eller utöva verksamhet som avser forskning eller utvecklingsarbete inom anställningens ämnesområde, förutsatt att läraren därigenom inte skadar allmänhetens förtroende för universitetet. Observera att det i bestämmelsen inte ryms undervisning som bisysla. I det fallet gäller de vanliga reglerna om förtroendeskada. Bisyslan får inte heller hindra lärarens ordinarie arbete, d v s vara arbetshindrande, eller konkurrera med universitetets uppdragsverksamhet. Bisyslan skall hållas klart åtskild från lärarens arbete inom ramen för anställningen. Det betyder bl a att universitetets resurser inte får utnyttjas i bisysseverksamheten.

Rättigheter

Arbetsgivaren har rätt att fråga om och begära redovisning av alla bisysslor. Lärare som begär det har rätt att få besked om en bisysla är tillåten eller inte.

Skyldigheter

Arbetsgivaren har skyldighet att informera både om vilka förhållanden som kan göra att en bisysla är förtroendeskadlig och vilka slags bisysslor som inte är förenliga med rätten till ämnesanknutna bisysslor i högskolelagen, att dokumentera anmälningar om bisysslor, att redovisa till regeringen, att besluta om tillåtna bisysslor som anmälts och att i förekommande fall besluta om att förbjuda förtroendeskadliga bisysslor.

Anställda har skyldighet att redovisa alla bisysslor om arbetsgivaren begär det. Lärare har skyldighet att på eget initiativ anmäla alla ämnesanknutna bisysslor. Chefer som omfattas av chefsavtalet (vissa

chefstjänstemän och professorer, utom de som omfattas av läkaravtalet) skall på eget initiativ redovisa sina bisysslor. Verkschefer skall på eget initiativ redovisa sina bisysslor till regeringen.

Påföljder

Arbetsgivaren (myndigheten) har som sagts ovan skyldighet att förbjuda förtroendskadliga bisysslor. Arbetsgivaren kan även ålägga en anställd att helt eller delvis upphöra med arbetshindrande bisysslor. Rättelse vid överträdelser bör i första hand åstadkommas genom samtal med och rådgivning till den anställde. Underlåtenhet att rätta sig efter sådana beslut kan leda till disciplinpåföljd (varning eller löneavdrag) och i ett ytterligare skede uppsägning eller avskedande.

Överprövning

Beslut om förbud mot förtroendskadlig bisyssla kan inte överklagas. I stället gäller tvisteförfarande, vilket betyder att beslutet kan prövas i allmän domstol eller i arbetsdomstolen i sista instans. Den tidigare möjligheten att överklaga till regeringen har tagits bort. Även när det gäller beslut om förbud mot arbetshindrande- och konkurrerande bisysslor gäller tvisteförfarande.